

ekens op-
even. De
over heel

titel ver-
terere aan-
een aan-
nen werk:
". Elders
oen opstel
natuurlijk
het goed,
iets, dat
n ik wel
te doen.

et gezegd,
swaar de
benadert"
leer, maar
spunt van
ee der
erefor-
ligt uit-

er „Jezus
eschreven
vandaar,
de nadere
roken ge-
wil ik er
eloof, dat
mensen,
a goed zie.

ne gratie"
et nadruk
dat over
eggen valt.
a aanzien
otsing be-
at ik daar-
is de zaak
aan vast.
n de „ge-
ik hier.
de vraag,
ke positie
even aan,
n kan —
„gemeene
gaan bij

worden,
ig van de
een leer
en, dat in
gstuk het
maar in
vrij b.v. in
niet ons
de eene
ft — hoe-
an, erken-
ons stand-
vraagstuk,
od tegen-
ik en in-
en, dat er
sten eigen-
ar hij zijn
rding van

neene ver-
redeneer-
ndere, die
k hier aan
strijd aan
ene gratie,
n de daar-
et cultuur-
en nu zou
en voor-
westie der
aan de
dát ver-
teld. Niet,
n omvang
voor een

ebben, be-
onder ons
„gemeene
naar even
— jeugd-
van „de-
alleen een
heeft, zoo
oeds over-
nog niet
„Nog". Hij
nd „Nog".
„Daarom
„Nog". Wij
hebben nog

handel en vertier, wij mogen nog op reis, wij hebben nog een breede strook, waar de wereld met ons en wij met haar nog een eind kunnen meegaan. „Nog", en nog eens „nog".

Tegen dit positie kiezen in de gemeene gratie rijzen echter bezwaren. Ik bedoel niet zoozeer praktische, al wil ik ook daarbij even stilstaan.

Ik wil n.l. wijzen op de moeilijkheid, die ontstaat, als men op dit „nog"-standpunt bepalen moet, hoever het „nog"-net gaan kan, wat er „nog" net bij door kan. Wederom zij gezegd, dat ik dit woordje „nog" vrij vervelend, en wat erger is, heel gevaarlijk vind. Het is al eens ter sprake gekomen, hier, inzake de kerk-vraag; en het rikt heel erg naar joodsche en roomsche casuïstiek. De Joden vroegen ook, hoeveel, of liever, hoe weinig lieden er moesten present zijn (voor Gods oogen...) in de synagoge, zou het „nog" een wettige synagogale samenkomst zijn. Antwoord: tien; de befaamde tien ballanen.

Maar als wij de ambts-gedachte stellen, m.a.w., als wij door God ons aan Zijn nooit af te maken werk gezet weten, dan komt de zaak heel anders te staan. Dan hebben we de handen vol. Inplaats van het „nog" van de aan den voet van den berg slapende farizeers, komt dan het verbijsterende, neerslaande „nogniet" van Christus, die den berg beklimt, en daar leert van het koninkrijk der hemelen. Hij begint al dadelijk met de zaligspreking van nog-niet-lieden; ze hongeren, nog-niet-genoege geteuten; ze dorsten, nog-niet-genoege gedronken; ze treuren, nog-niet-aan-het-doel; ze zijn arm, nog-niet-op-het-droge; zachtmoedig, nog-niet-bourgeois satisfait, ze hebben dan ook het aardrijk, dat groote ding, nog niet in bezit. En Hij, de Christus, heeft in die bergrede de heele nog-casuïstiek weggeblazen; de schriftgeleerden wisten precies, wat er „nog" op door kon, zou een geval van huiselijke ellende „nog"-niet geen „echtbreuk" heeten, zou een eed-formule „nog"-niet wettisch zijn. Christus evenwel plaatste al die „nog"-tactici onder den druk van het absolute. De begeerte tot de vreemde vrouw was reeds echtbreuk, er was er dus geen één, die er „al" was, ieder zei nu ineens, ik ben er „nog-niet". En de eedzweerders hooren ineens zeggen, dat er niets BOVEN „ja" en „neen" mag gaan, dat m.a.w. dus het gewone „ja" en „neen" net zoo extra-zwaar-geladen moet zijn met Gods lood-gewicht als hun voor extra-ordinaire, aparte „gelegenheden" gereserveerde eeden. M.a.w., dat het ordinaire en het extra-ordinaire precies hetzelfde moeten zijn, dat er feitelijk geen „lichtere" en „zwaardere" gevallen tegen elkaar af te wegen zijn. Ieder zegt nu: ik ben er „nog niet".

Wat dit voor de cultuurwaardering, en voor het verkeer in het cultuurleven beteekent? On-eindig veel. Het is al vast nu nooit meer de vraag, wat er „nog-net" bij door kan (alzo vragen de farizeers ook), maar de kwestie komt dadelijk zóó te staan: wat heb ik nu al van die cultuur gezien, hoeveel heb ik er tegenover en er in gedaan als dienaar van God? Inplaats van de geestelijke lekkerbek-methode, waarbij ieder in een hoekje kruipt met een paar kluitjes van den vetten cultuurbuit tusschen de tanden — fragmentjes van het genot-leven dus — komt dan de ambtsdrager, die lijnen trekken moet, EER hij van wal steekt, die geen fragmenten van het leven, maar het leven zelf onder de oogen moet zien, en dan, met een zucht van er nog-niet-te-zijn, aan zijn doel methodisch te werken begint, omdat hij het geheel heeft overzien met de ambtsregelen voor zich.

Maar, nog eens, dit zijn niet de eigenlijke punten, waarom het ons te doen is, dezen keer. We wijzen nog op drie dingen.

1. Werpt men zich op de vraag van de gemeene gratie, om van daar uit de cultuurvragen voor zich te beantwoorden, dan doet men op een net-christelijke manier aan de ergste reactie. Reactionair is men dan op end'op. Want de gemeene-gratie, zooals ze onder ons bekeken wordt door den gaanden en komenden man (verder ga ik niet), dat is ongeveer dit gedachtenkettinkje: we hebben gezondigd, verdienen daarom den vol-len vloek, de hel, maar gelukkig heeft God ons „nog" veel goeds gelaten, we hebben „nog" resten — een thans Chr. Gerof. docent spreekt zelfs van twee rozen — uit het paradijs meege-kegen, en dus mogen we „nog" veel reminiscen-ties smaken van het oude paradijs. Dat begint dan gewoonlijk bij een mooi brokje natuur, komt daar-na naar een symphonie van Beethoven, en eindigt bij, b.v. een schuw gelonk naar den schouw-burg. Of anders de film van „de eeuwige stilte". Met gebed en een inleidinkje over dat het heusch „nog" mag, ondanks Lamech en zijn broed. Altes-maal paradijslijnen, moet u weten. Resten van het paradijs. „Nog" gelaten.

Maar voelt men niet, hoe dwaas dit is, hoe ergerlijk oppervlakkig, ook uit de zuivere gemeene-gratie-gedachte zelf gezien? Zeker, er is een para-dijs geweest. Maar ook in dat paradijs waren alle geboden, benevens alle beloften, GEDATEERD. M.a.w.: ze waren geen reguliere, vaste accom-pagnementen, zij, noch hun inhoud, van al de komende en gaande paradijsdagen. Maar ze drongen den mensch in het paradijs naar een TOEKOMST.

Zijn mooie lijf zou straks nog heel anders worden: niet meer eten, niet meer sexueel zijn. De hof zou onder hun handen veranderen. De aarde be-volkt worden. Ik noem maar een enkel ding, onder de massa, die er te noemen zijn.

Derhalve: in dat paradijs was niets onder het „nog"-aspect, alles drong naar het nog-niet-ge-zichtspunt. Ook daar „scheen de tocht wel lang te duren", al kostte dat geen pijn. Ook daar was men „pilgrim", viator, al waren de voeten niet stuk gelopen. Ook daar was er geen „genieten" van een erfgoed-van-gister, maar het was genieten-on-werken-tegelijk in en met alles, wat „van" gister „óver" heden mee moest genomen worden „naar" morgen, opdat God ermee gediend zou zijn, en in Diens vreugde de cultuurmensch ook genieten zou.

Welnu: dit ééne vooral en vooreerst is ons van het paradijs „nog" (!) gelaten, dat n.l. alle „ver-gunningen" en alle „orders" gedateerd zijn; dat wij, precies zoo als Adam en Mannin hebben te werken met de heden presente wereldmogelijk-heden, om te komen tot de groote toekomst van onzen Heere Christus. Het is onzin, het is Gods werk uiteenrukken, als men de paradijsvruchten (zij het dan verbleekt) beschouwt als het „nog" gelatene, om dan, dit lesje behoorlijk opgezegd zijnde, dan verder maar op te houden met zijn paradijsale mémoires. Neen, de zaak staat nog wat ernstiger: God heeft, o genade, o schrik, de HISTORIE „nog" gelaten. Hij heeft de wereld verhinderd stuk te breken op de eerste zonde. Dus heeft Hij het bestaan óns gelaten, want wij hebben Zijn werk te doen. In en met de cul-tuur en haar mogelijkheden. Blijft men op het geërfd-zijn van de gemeene-gratie-erfenissen zich blind turen, dan wordt voor dit „nog"-stand-punt het goed dezer wereld tot een staand goed; een constante grootheid, waaraan mis-schien anderen werken, die... boozen, maar dat wij, nu het „er eenmaal is", of zoo als het „nog" er is, alleen maar bezien als „genot", „ont-spannings"-middel. Het Ruhekissen uit Bachs Mat-thiäpassion, een beetje ver van Golgotha. Maar bedenken wij, dat reeds de eerste mensch in het paradijs als AMBTSdrager verplicht was, met alles, wat hij vond, te jagen naar een toekomst, dan komt alles te staan onder het werk-gezichtspunt, en ligt het „genieten" niet in de dingen, maar in het goed-werken-met-de-dingen. Toen. En nu. Wij moeten dus bedenken, dat één oude gewoonte van God „nog" is blijven staan na het paradijs, de gewoonte n.l. om zijn beloften en bevelen te dateeren. Wat kan een gegeven cultuur-middel voor mij beteekenen, vandaag, in verband met mijn aparte levenstaak, mijn roeping, de toe-komst van kerk en wereld, wat doe ik ermee voor morgen, en voor den dag van Christus?

2. Dit leidt over tot een tweede punt. Als ik de gemeene-gratie naar volksrecept tot uitgangs-punt stel, dan wordt de kwestie er telkens weer een van „wat mag en wat niet mag". MOGEN. Want we stellen het paradijs ons altijd voor als het oord van „genieten", en beschouwen „ge-nieten" dan als „rusten", en rusten (ten onrechte) als tegendeel van hard-werken. In het boven-staande echter lag reeds opgesloten, dat deze be-schouwing door en door valsch is. „Genieten" lag in het „werken", wijl leven, uit en door en ook TOT God. „Gabe" en „Aufgabe" waren er een; we hebben dat laatste zinnetje erg vaak hooren zeggen, maar het maakt nog niet veel indruk. „Mogen" en „moeten" zijn niet te scheiden.

En daarom moet piet de „gemeene gratie" ons uitgangspunt zijn, want het woord „gratie", zelfs nog afgedacht van de misverstanden, is hier te eenzijdig. Het beteekent tenslotte dan toch maar „genade", „gunst". En het paradijs is geen kwestie van „gunst" alleen, het is evenzeer een kwestie van opdracht, bevel, gebod. Cultuur? vraagt men. En men zegt: waarom niet? we hebben nog „rozen" uit het paradijs. Ik kies liever een ander uitgangspunt; dan komt er eer „onrust" in het hart, dan rozegeur en maneschijn in onze kamers van liefde, of verliefdheid of liefhebberij. Mijn uitgangspunt is de vraag van den Catechismus: Doet dan God den mensch geen onrecht, dat Hij in Zijn wet van hem eischt, wat hij niet doen kan? Neen, Hij. Neen, Hij.

Daar. Daar ligt mijn uitgangspunt. Zoo is meteen de „verschrikkelijkheid" van het cultuurvraag-stuk weer voor de aandacht geplaatst. Het verbaast me altijd, dat de menschen de cultuur zoo „fijn" vinden, zoo'n ding van „hebben" en „ge-nieten" (mogen!). Is het zoo fijn? Maar het blijkt een zware Last, cultuur-te-dryven, zoodra men maar af is van zijn kluitjes-smikkelen, zie boven. Is er een zwaarder ding, dan cultuur te doen? Tolstoi zal ons, netze Gereformeerden, beschamen in den dag des oordeels, omdat hij tenminste be-grepen heeft dat de kwestie van cultuur er geen van „wat-ik-nog-mag" is. In de methode van aanpak van het vraagstuk zit onze aarts-ketterij; wij hooren niet meer den diepen snik, die in bovengenoemde catechismusvraag bovenkomt. We denken — en de seclarische prediking geeft daar voet aan — dat het zwaar is, in de kerk God te dienen, maar „licht", in de „cultuur" voor

Zijn oogen met Permissie (hoofdletter vanwege de stichtelijkheid) te dartelen; we weten, sedert Mirjam, dat je dat zóó kunt zeggen. Maar we vergissen ons toch. God dienen, dat is altijd even zwaar, in en buiten het „erf", „der", „cultuur". We hebben onzen eigen akker te bouwen. Den akker der wereld. God doet geen onrecht, als Hij DIT „NOG" van ons eischt „Nog"! Het ambt is er „nog". De gratie verminderde, het ambt bleef ONVERMINDERD. „Nog", — dat krijgt nu pas zin. Wie het woordje „nog" hanteeren wil, die doe het goed: het ambt is niet ver-minderd, wél de gratie.

3. En hiermee heb ik mijn laatste punt bereikt. Wanneer wij het hebben over de „GEMEENE" gratie, dan hebben wij het over wat tusschen de wereld en óns nog „gemeen"(schappelijk) is. Blijven we bij deze probleemstelling staan, dan zien we straks door onzen eenzijdigen aanpak van het vraagstuk het cultuurterrein als een soort van neutraal terrein tusschen de fronten, waar we af en toe kunnen pauzeeren, en „uitrusten". Maar dat is de fout. Er is geen kwestie van „terrein" hier, geen „sector" van gemeene spelen. Er is telkens weer een individu, met eigen leven en levensbeweging, zonder stilstand. Wij moeten het ZOUT der aarde zijn; en zout moet wel hetzelfde ruimtebrokje innemen, als het te-zouten ding, maar moet als zout zich niet „oplossen", zich niet gelijk maken met hetgeen te-zouten is. Neemt men evenwel de ambts-gedachte op, dan is bij gelijkheid van cultuurmiddelen en cultuurterreinen er voor ieder persoonlijk een ongelijkheid van cultuur-dienst en cultuurroeping. Dan hebben wij, dank zij de „gemeene gratie", en, ontzien zij het „ge-meene oordeel", wel „nog" eenzelfde werkplaats als de wereld (vanwege Gods dag van Morgen), maar dan hebben we niet meere een gemeene cultuur. Zoodra cultuur ophoudt „gratie" te hee-ten, maar weer dienst wordt, is het sprookje der ééne gemeene-gratie-cultuur verdwenen. We hebben dan geen „gemeene" cultuur, maar we krijgen dan, wat we hebben moeten: een christe-lijke cultuur tegenover het cultuurbederf, dat in de wereld is.

K. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

Rechtvaardigmaking en Heiligmaking.

I.

Een onzer lezers deed me eenige vragen, waar-van de formulering wel niet heel doorzichtig is, maar in wier strekking ik geloof me toch niet te vergissen, als ik meen, dat ze raken het verband tusschen onze rechtvaardigmaking voor God en onze heiligmaking.

Deze vragen kwamen bij hem op uit de botsing van het besef, dat rechtvaardigmaking en heilig-making onafscheidenlijk één zijn, en dat daarom de oprechtheid van het geloof waardoor we voor God gerechtvaardigd worden, moet blijken uit den ernst waarmee we strijden tegen de zonde en staan naar gehoorzaamheid aan Gods geboden, ééner-zijds, en de smartelijke ervaring, dat we den vol-len troost der rechtvaardiging kunnen smaken in den vrede met God, en toch in de heiligmaking zoo droevig achter kunnen blijven, aan den anderen kant.

Naar ik denk, een vraagstuk, dat één der meest actueele is in 't leven van Gods kinderen, en dat daarom wel de belangstelling van vele onzer lezers zal hebben.

Daarom wil ik gaarne m'n best doen, er eenig licht over te ontsteken.

* * *

En dan moeten we, om aan de misverstanden die hier veel onheil stichten te ontkomen, beginnen met twee dingen met heel veel nadruk voorop te stellen.

Het eerste is, dat beide: rechtvaardigmaking en heiligmaking, weldaden zijn: weldaden, die onze God ons in zijn verbond uit louter genade schenkt, om Christus' wil.

Van de rechtvaardigmaking belijden we dat zon-der eenig voorbehoud, al kost het vaak moeite genoeg het ook in de geloofspraktijk ten volle te laten gelden.

Maar wat de heiligmaking betreft, is de belij-den hier vaak slapper, althans minder bewust, en de praktijk met ons belijden nog minder in overeenstemming.

Bij velen is er geen juist onderscheiden tusschen de heiligmaking en de gehoorzaamheid aan Gods geboden.

Die twee vallen voor hen samen. De gehoor-zzaamheid is, meenen ze, de heiligmaking. Daar-mee wordt de heiligmaking uitgeschakeld uit de keten der heilsweldaden. Want al belijdt men ook nog zoo nadrukkelijk, dat het tot haar niet komt buiten de genade Gods — in wezen is en blijft ze dan toch iets, dat niet van onzen God tot ons komt, maar dat wij Gode bieden: ons dank-